

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Ляхової Інни Миколаївної на дисертацію
**Оленєва Дмитра Геннадійовича «Формування здоров'язбережувальної
компетентності студентів інформаційно-комунікаційних
спеціальностей»**, що представлена на здобуття наукового ступеня доктора
педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання
(фізична культура, основи здоров'я)

Актуальність теми виконаної роботи. Розвиток України на початку XXI століття та її стрімкий рух до загальноєвропейського освітнього простору обумовлюють високі вимоги до системи вищої освіти і якості підготовки майбутніх фахівців, і зокрема, фахівців інформаційно-комунікаційних спеціальностей. Збереження та поліпшення здоров'я молоді є найважливішим завданням науково-педагогічних працівників у галузі освіти. Сьогодні випускника закладу вищої освіти оцінюють не тільки як професіонала своєї справи, але і як особистість, яка вміє підтримувати своє здоров'я, дотримуватися здорового способу життя, володіє належним рівнем практичних умінь і навичок і розвитку рухових якостей.

Між тим, за даними медичних обстежень і спеціальних опитувань, на 100 студентів ЗВО припадає до 95 і більше захворювань різної етіології; до 50 % студентів перебуває на диспансерному обліку; кожен п'ятий студент, а на гуманітарних факультетах – кожен третій, а інколи навіть другий, віднесені до підготовчої чи спеціальної медичної групи або звільнений за станом здоров'я від практичних занять із фізичного виховання. Варто зазначити, що особливо гостро проблема формування здоров'язбережувальної компетентності студентів інформаційно-комунікаційних спеціальностей стоїть для тих закладів вищої освіти України, де відсутня належна матеріально-спортивна база, а кількість годин, відведених на навчальний процес з фізичного виховання досягло критичного мінімуму – 2 години на тиждень.

Відтак, недостатня розробленість проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності студентів інформаційно-комунікаційних спеціальностей в науковій і науково-методичній літературі, нагальна потреба пошуку науково обґрунтованої й ефективної методичної системи формування здоров'язбережувальної компетентності у фізичному вихованні студентів закладів вищої освіти ІТ-технологій, чому і присвячено наукове дослідження Дмитра Геннадійовича Оленєва, засвідчують **актуальність обраної дисертантом теми роботи.**

Робота Оленєва Д. Г. добре структурована і логічно викладена. Зміст роботи повністю відповідає темі дисертації, поставленій меті та завданням дослідження.

Об'єкт і предмет дослідження визначені правильно. *Об'єктом дослідження* є освітній процес з фізичного виховання здобувачів вищої освіти технічних навчальних закладів інформаційно-комунікаційних спеціальностей; *предметом дослідження* - зміст, форми, засоби і методи формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачі вищої освіти інформаційно-телекомунікаційних технологій.

За результатами теоретичних і емпіричних досліджень автором роботи опубліковано 46 наукових праць: 2 монографії, 6 навчальних посібників і підручників, 23 статті у наукових фахових виданнях України, 15 наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації, в тому числі наявна необхідна кількість наукових праць, що входять до міжнародних наукометричних баз Scopus s Web of Science.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

вперше:

– розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель методичної системи формування здоров'язбережувальної компетентності студентів технічних закладів вищої освіти у процесі фізичного виховання;

– визначено залежність розумової працездатності студентів під час теоретичних занять від обсягу навчального навантаження;

– розроблено і впроваджено в практику роботи ЗВТО комп'ютерну програму визначення біологічного віку за методикою В. П. Войтенка та встановлено закономірності формування здоров'язберезувальної компетентності на основі взаємозв'язку між біологічним віком та обсягом тижневого фізичного навантаження студентської молоді;

– з'ясовано, що здоров'язберезувальна компетентність є важливим компонентом всіх видів діяльності студентів і ЗВТО і тому її формування потрібно розпочинати з першого курсу;

– виявлено провідну роль впливу малих форм активного відпочинку на центральну нервову систему і її вищий відділ – кору головного мозку у підвищенні розумової і фізичної працездатності студентів технічних закладів вищої освіти;

– обґрунтовано педагогічні умови формування окремих компонентів здоров'язберезувальної компетентності в освітньому процесі фізичного виховання студентів інформаційно-комунікаційних спеціальностей (малих форм активного відпочинку, показників біологічного віку та фізичної підготовленості);

– визначено критерії оцінювання та показники сформованості здоров'язберезувальної компетентності у студентів інформаційно-комунікаційних спеціальностей у процесі фізичного виховання закладів вищої технічної освіти.

Розширено та доповнено наукові дані про:

– процес фізичного виховання студентів інформаційно-комунікаційних спеціальностей на основі використання малих форм активного відпочинку в освітньому процесі ЗВТО;

– існуючі підходи щодо розробки та застосування здоров'язберезувальних технологій у процесі фізичного виховання у закладах вищої освіти на основі врахування професійно важливих показників фізичного стану молоді;

– структуру та зміст професійно-прикладної фізичної підготовки студентів інформаційно-комунікаційних спеціальностей.

Подальшого розвитку набули:

– наукові положення щодо формування здоров'язбережувальної компетентності студентів;

– теоретико-методичні засади організації здоров'язбережувального освітнього простору з фізичного виховання, чинного контролю і оцінювання ефективності фізичного виховання студентів закладів вищої технічної освіти з позиції компетентнісного, системного діяльнісного та особистісно-орієнтованого підходів.

Практичне значення результатів дослідження даної роботи визначається підвищенням ефективності фізичного виховання студентів на основі розроблення, наукового обґрунтування та впровадження методичної системи формування здоров'язбережувальної компетентності студентів закладів вищої технічної освіти, а саме, підвищення фізичної і розумової працездатності, рівня фізичної підготовленості та здоров'я, збільшення обсягу тижневої рухової активності, зменшення впливу процесів стомлення на організм студентів за рахунок занять із фізичного виховання і застосування малих форм активного відпочинку у здоров'язбережувальному освітньому просторі.

Отримані дані представлені автором у чотирьох навчальних посібниках, опублікованих у співавторстві: «Курс лекцій з фізичного виховання (2015), «Оздоровча фізична культура студентів вищих навчальних закладів ІТ-технологій» (2016), «Фізичне виховання студентів як компонент професійної освіти» (2018), «Safe work of an IT-specialist. Or how to determine your sensitivity to the EMR radio frequency range?» (2019).

Теоретико-методичні результати можуть бути використані під час укладання навчальних програм з дисципліни «Фізичне виховання» для студентів технічних спеціальностей, розробки лекційних курсів з дисциплін: «Теорія і методика фізичного виховання», «Методика викладання фізичного виховання у вищій школі» для студентів та магістрів вищих закладів освіти

фізкультурного профілю. Варто зазначити, що провідні положення і практичні результати дисертаційного дослідження можуть використовуватися для студентів, магістрантів, слухачів курсів підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників кафедр фізичного виховання тощо.

Отже, за всіма формальними ознаками (тема дисертації, кількість публікацій, зміст, науковий апарат дослідження, результати дослідження та їх представлення в рисунках, таблицях, тексті дисертації та висновках) робота відповідає паспорту спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я) і вимогам, що пред'являються до такого виду робіт.

Відповідно до поставлених завдань, зміст роботи структурно і логічно розкривається щодо всіх етапів проведеного докторантом педагогічного дослідження. Автором доведено, що найважливішим пріоритетом у житті студентів є здоров'я, всебічний та гармонійний розвиток, який необхідно підтримувати як в процесі навчання в ЗВТО, так і впродовж усього життя за допомогою засобів фізичного виховання та використання здоров'язберезувальних технологій навчання.

Проведені автором різні форми активного відпочинку, що використовувалися під час теоретичних занять та занять з фізичного виховання з використанням здоров'язберезувальних технологій навчання сприяли підвищенню розумової і фізичної працездатності, концентрації і стійкості уваги, продуктивності операцій мислення і як результат – успішності у навчанні студентів загалом.

В результаті аналізу психолого-педагогічних досліджень із проблеми фізичного розвитку студентів, емпіричного досвіду фізичного виховання студентів закладів вищої освіти ІТ-технологій та власного наукового пошуку, автором була розроблена структурно-функціональна модель системи формування здоров'язберезувальної компетентності студентів інформаційно-комунікаційних спеціальностей в процесі фізичного виховання, що відображає логіку педагогічної діяльності щодо постійного і

цілеспрямованого застосування у фізичному вихованні студентів методичної системи формування здоров'язбережувальної компетентності, що надала змогу глибше, конкретніше, на теоретичному і емпіричному рівнях дослідити зазначену вище проблему.

Формування здоров'язбережувальних компетентностей у фізичному вихованні студентів ЗВТО, які навчаються за інформаційно-комунікаційними спеціальностями, згідно задуму автора роботи, повинно відбуватися з врахуванням таких наукових положень:

- 1) формування потреби студентів у підвищенні рівня фізичної культури студентів здійснюється за умови гармонічного поєднання принципу свідомості та активності, а також комплексу гуманістичних принципів, що дає змогу одночасно вирішувати освітні, оздоровчі та виховні завдання системи фізичного виховання здобувачів вищої освіти інформаційно-комунікаційних спеціальностей з урахуванням їхніх інтересів;
- 2) навчально-виховний процес фізичного виховання студентів інформаційно-комунікаційних спеціальностей відбувається лише за умови науково обґрунтованого співвідношення обсягів фізичних навантажень різної спрямованості, що передбачає врахування не лише статевих характеристик, але й динаміки розвитку особистості та майбутньої професійної діяльності студентів;
- 3) теоретико-методичне забезпечення педагогічних дій викладача, включаючи засоби, методи та форми організації навчання студентів, має наукове підґрунтя лише на основі об'єктивної інформації щодо взаємодії тих чи інших механізмів навчально-виховного процесу з компонентами здоров'я та фізичної підготовленості здобувачів вищої освіти;
- 4) зміст контролю за ефективністю навчально-виховного процесу, що здійснюються засобами фізичного виховання в умовах як основних занять з фізичного виховання, використання малих форм активного

відпочинку під час навчальних теоретичних занять, так і самостійної роботи із фізичного самовдосконалення, передбачає наявність показників, які характеризують не лише потенціал знань та фізичну підготовленість здобувачів вищої освіти, а й стан компонентів здоров'я у відповідності з нозологією захворювання;

- 5) розробка та впровадження оціночних таблиць фізичної підготовленості студентів інформаційно-комунікаційних спеціальностей надає можливість диференціації контингенту для підвищення ефективності педагогічних дій та забезпечує реалізацію не тільки механізму корекції засобів, методів та форм фізичного удосконалення юнаків і дівчат, можливості впровадження механізмів заохочення здобувачів вищої освіти інформаційно-комунікаційних спеціальностей до занять фізичними вправами і підвищення мотивації до активного способу життєдіяльності.

Результати аналізу педагогічних досліджень з проблеми та емпіричного досвіду фізичного виховання студентів, власний науковий пошук дали можливість автору розробити алгоритм формування здоров'язберезувальних компетентностей процесу фізичного виховання студентів. Вказане відображення досліджуваного процесу, з одного боку, відображає логіку педагогічної діяльності щодо постійного і цілеспрямованого застосування у фізичному вихованні студентів здоров'язберезувальних компетентностей, а з іншого – дозволяє конкретніше дослідити проблему.

Розроблена автором модель методичної системи формування здоров'язберезувальної компетентності фізичного виховання студентів передбачає проведення процесу фізичного виховання і малих форм рухової активності при умові виконання ряду методологічних підходів (системний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно-орієнтований) та принципів, зокрема фундаментальних педагогічних положень, які використовуються при побудові процесу фізичного виховання, забезпечують його спрямованість на

формування, зміцнення та збереження здоров'я здобувачів вищої освіти інформаційно-комунікаційних спеціальностей.

Системний підхід до фізичного виховання студентів надав можливість автору роботи з одного боку досліджувати цей феномен, що має певну структуру і розглядається ним як складний, багатогранний і динамічний процес; з іншого боку поєднати форми, засоби та методи навчання здоров'язбережувальних технологій в єдине ціле. Його застосування надало змогу автору роботи виявити компоненти методичної системи і зв'язки між ними; визначити основні фактори впливу на процес фізичного виховання студентів; оцінити місце досліджуваного процесу як підсистеми у більш загальній системі виховання студентів; виявити окремі елементи процесу, на які буде здійснено вплив; дослідити управління процесом фізичного виховання студентів та впровадити результати науково-дослідної діяльності в педагогічну практику тощо.

Використання компетентнісного підходу до фізичного виховання студентів із різним рівнем психофізіологічних можливостей організму, автору роботи надало можливість застосувати такі педагогічні технології, які дозволили покращити, зміцнити та удосконалити здоров'я здобувачів вищої освіти інформаційно-комунікаційних спеціальностей, сформувати у них уміння та навички рішення життєвих проблем та здобуття високого рівня фізичної підготовленості.

Діяльнісний підхід до фізичного виховання надав автору роботи можливість вирішення певного об'єму освітніх, виховних та оздоровчих завдань фізичного виховання. Використання цього підходу в практиці фізичного виховання студентів ЗВТО дозволило автору акцентувати увагу на розвитку особистості студентів, виявити властивості та зв'язки елементів реального світу за допомогою розумової, індивідуальної, колективної діяльності тощо. Орієнтуючись на положення діяльнісного методологічного підходу можна вважати, що фізичне виховання є дієвим лише у тому разі,

коли студент включається в різні види суспільної діяльності і оволодіває знаннями, практичними вміннями та навичками, розвиває потребу в систематичних заняттях фізичними вправами та стійке бажання активного способу життєдіяльності.

Усе вищезазначене передбачає поєднання теоретичної, методичної і практичної складової у процесі реалізації компонентів здоров'язберезувальних компетентностей для студентів, для вирішення завдань оздоровчого тренування і професійно-прикладної підготовки.

Використання автором *особистісно-орієнтованого підходу* в роботі дозволило йому подолати суперечності між колективним вихованням і вихованням кожного студента, базуючись на зверненні до особистості, її індивідуальних аспектів, досвіду та власного потенціалу. Крім того, орієнтація на особистісно-орієнтований підхід у дослідженні автора передбачає спрямованість студента, що має проблеми зі здоров'ям, на конструктивний діалог із науково-педагогічним працівником, одногрупниками, на самодіагностику власного рівня психофізіологічних властивостей організму, якості знань, вмінь та навичок з фізичного виховання, рухової активності, фізичної та розумової працездатності тощо.

Ефективне вирішення завдань збереження та зміцнення здоров'я студентів за період навчання в університеті, та і в їх подальшому житті автором роботи забезпечується єдністю усіх зазначених методологічних підходів.

Представлені положення надали можливість автору виокремити такі *педагогічні умови* фізичного виховання студентів:

- узгодженість позицій науково-педагогічних і медичних працівників і адміністрації факультетів та інститутів щодо планування занять, визначення засобів контролю стану здоров'я студентів і динаміки їх рівня фізичної підготовленості;

- оптимізація системи форм фізичного виховання, у якій базові форми (заняття з фізичного виховання, самостійні заняття фізичними вправами тощо) органічно поєднуються з варіативними формами (малі форми активного відпочинку) та теоретичною підготовкою, основний зміст яких має бути використаний для подальшої розроблення оздоровчо-тренувальних програм з індивідуальним підходом та урахуванням конкретної нозології захворювання;

- урахування стану здоров'я, рівня фізичної підготовленості студентів при виборі форм, методів і засобів формування здоров'язбережувальних компетентностей в навчально-педагогічному процесі з фізичного виховання;

- цілеспрямоване використання засобів здоров'язбережувальних компетентностей при проведенні занять з усіх циклів підготовки здобувачів вищої освіти у ЗВТО;

- тісна співпраця науково-педагогічних і медичних працівників щодо коректного використання засобів фізичної культури і спорту, постійний медико-педагогічний та санітарно-гігієнічний контроль в процесі як навчальних занять, так і під час спортивно-оздоровчих заходів, при проведенні змагань у поєднанні з пропагандою здорового способу життя;

- цілеспрямоване залучення студентів до оздоровчої фізкультурно-спортивної активної діяльності з перспективою тижневого рухового режиму від 16 до 19 годин (ранкова гімнастика, піша прогулянка до університету, активний відпочинок упродовж навчального дня та під час виконання домашніх теоретичних завдань, самостійні оздоровчо-фізкультурні заняття, участь у фізкультурно-спортивних заходах).

Розроблена автором модель методичної системи формування здоров'язбережувальної компетентності фізичного виховання студентів інформаційно-комунікаційних спеціальностей реалізовується через такі форми як: навчальні заняття з фізичного виховання, самостійні заняття фізичною культурою, спортом і туризмом, фізкультурно-спортивні заходи,

фізичні вправи в режимі дня, виконання домашніх завдань із фізичної підготовки та ін.

Діагностико-результативний блок розробленого автором алгоритму передбачав аналіз та оцінку результатів фізичного виховання студентів і складався з комплексу медико-біологічних показників фізичного розвитку особистості, морфофункціональних властивостей організму, проб із затримкою дихання, визначення показників ЖЄЛ та ЧСС, а також статичного балансування тощо. Крім того, для аналізу рівня фізичної підготовленості студентів досліджуваних груп дисертантом було проведено анкетування студентів та тестування показників розвитку фізичних якостей за такими видами фізичної активності, як біг, різновиди стрибків, підтягування на перекладині, згинання і розгинання рук в упорі лежачи; піднімання тулуба в сід та ін.

Загальним, комплексним індикатором рівня здоров'я студентів автором було обрано експериментальні дані, що характеризують співвідношення біологічного віку до календарного віку кожного студента. Зазначені показники характеризують чотири рівні фізичної підготовленості студентів як результат реалізації запропонованої методичної системи формування здоров'язбережувальних компетентностей у навчально-виховному процесі ЗВТО.

Очікуваним результатом реалізації елементів алгоритму були зміни у рівнях здоров'я студентів, поліпшення їхнього самопочуття, зменшення біологічного віку даної категорії осіб, вдосконалення та підвищення рівнів теоретичного, практичного і методичного видів фізичної підготовленості.

Отже, розроблена автором модель методичної системи формування здоров'язбережувальної компетентності процесу із фізичного виховання студентів інформаційно-комунікаційних спеціальностей, є теоретично обґрунтованою, експериментально перевіреною за допомогою використання методів математичної статистики та може бути використана для

поглибленого більш ґрунтового дослідження складних проблем освітнього процесу студентської молоді.

Автореферат дисертації Оленєва Д. Г. оформлений у відповідності до вимогам Міністерства освіти і науки України, і у повному обсязі розкриває суть дисертаційної роботи; відповідає положенням, які виносяться на захист та досить повно відображає результати дослідження.

Найбільш істотним науковим результатом дослідження є розроблення, теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка здоров'язбережувальної компетентності у фізичному вихованні студентів інформаційно-комунікаційних спеціальностей вищих технічних навчальних закладів.

Ступінь обґрунтованості результатів дослідження, їхня вірогідність та новизна забезпечується метрологічним обґрунтуванням вихідних положень, достатньою джерельною базою дослідження, використання сучасних методів адекватних меті та завданням дослідження, аналізом теоретичного і емпіричного матеріалу, застосуванням і обробкою результатів педагогічного експерименту за допомогою методів математичної статистики, об'єктивністю критеріїв оцінки кількісних і якісних показників експериментальних даних, апробацією результатів дослідження на науково-методичних і науково-практичних конференціях різного рівня, що забезпечує вірогідність отриманих автором результатів дослідження, представлених в роботі наукових положень і висновків.

В цілому дисертація Оленєва Д. Г. свідчить про високий рівень підготовки дисертанта, який досконало володіє методикою дослідження і творчо підійшов до розв'язання основних завдань дослідження.

Сформульовані автором висновки в повній мірі відображають основні наукові досягнення проведеного дослідження, містять узагальнюючі і конкретні результати. В опублікованих працях повністю відображені основні

результати проведеного наукового дослідження, представленого у дисертаційній роботі.

Однак, варто зазначити, що наряду з позитивними сторонами дисертаційної роботи Оленєва Д. Г. є деякі зауваження і побажання, які переважно носять дискусійний характер, а саме:

1. Назва п. 1.3 і 2-го розділу дублюються, що вимагає пояснення автора щодо представленого в них змістового наповнення.

2. При проведенні кореляційного аналізу дисертант неодноразово наголошує на наявності взаємозв'язку між фізичними якостями студентів, однак дисертантом не було проведено багатофакторного аналізу, а тільки здійснювалося дослідження взаємодії між показниками, які їх характеризують, що також вимагає пояснення автора.

3. Розділи, в яких представлені емпіричні результати дослідження, отримані автором (розділи 4 і 5), перевантажені цифровим матеріалом, який висвітлено як в тексті та таблицях, так і у відповідних рисунках, які дублюють отримані дані.

4. У розділі 5 (с. 372-421) представлені не тільки результати, які підтверджують ефективність розроблених педагогічних інновацій, але і обговорення результатів дослідження. Ми вважаємо, що доцільно було б виділити цю частину дисертаційної роботи у окремий розділ і провести теоретичний аналіз отриманих результатів у сукупності з дискусією відомих дослідників у цій галузі.

5. Автору роботи, на нашу думку, необхідно було по ходу викладення матеріалу дисертації більш коректно формулювати власні думки, а саме:

1) не можна дослідити здоров'язбережувальні компетентності в системі фізичного виховання, а тільки їх сформованість на певному етапі навчально-педагогічного процесу в ЗВТО; 2) не можна в фізичному вихованні студентів застосовувати здоров'язбережувальні компетентності тому, що вони тільки формуються під час навчання в ЗВТО. Краще було б казати про застосування методичної системи формування здоров'язбережувальної

компетентності студентів інформаційно-комунікаційних спеціальностей, як це зазначено в темі дисертації.

6. У дисертації іноді зустрічаються граматичні та орфографічні помилки.

Зазначимо, що висловлені зауваження є дискусійними і в цілому не впливають на позитивну оцінку виконаного дисертаційного дослідження, яке є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має нові науково обґрунтовані результати, вагоме теоретичне та практичне значення, що в сукупності вирішують важливу наукову проблему в педагогіці.

Загалом, дисертація **Оленєва Дмитра Геннадійовича «Формування здоров'язберезувальної компетентності студентів інформаційно-комунікаційних спеціальностей»** відповідає вимогам «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» п.п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 року № 656 та від 30 грудня 2015 року № 1159), а її автор Оленєв Дмитро Геннадійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри фізичної реабілітації,
спортивної медицини, фізичного виховання
і здоров'я Запорізького державного
медичного університету

ПІДТВЕРДЖУЮ
Назва відділу кадрів Запорізького
державного медичного університету
_____ 20 ____ р. Підпис

І. М. Ляхова

В. В.